

STM 1943

H. Chr. Engelhardt i Karlskrona

Av Bo Alander

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

H. CHR. ENGELHARDT I KARLSKRONA

AV BO ALANDER (Stockholm)

Såväl samtidens som eftervärldens dom har i allmänhet fallit hård över Hinrich Christopher Engelhardt, den skånske musikern, vilken i bortåt fyrtio år, närmare bestämt 1727—64, var mer eller mindre aktiv som director musices, rector cantus och domkyrkoorganist i Uppsala.¹ I likhet med påfallande många andra tonkonstens tjänare alltifrån tidernas begynnelse hade han en olycklig böjelse för vini voluptas, vilket i hög grad torde ha bidragit till hans svåra försummelser och den dekadens, som i flera decennier satte sin prägel på fyrisstadens akademiska musikliv. På Engelhardts creditsida kan man emellertid notera, att han trots allt torde ha varit en skicklig organist och mångsidigt utrustad musiker av barockepokens gediget utbildade universaltyp.² Hans kompositoriska kvarlåtenskap vittnar om en habil teknik, dock genomgående tidstypiska stilprov utan särskilt originella tendenser.³

H. Chr. Engelhardts namn är närmast förknippat med den akademiska musikodlingens ödesdigra utveckling i Uppsala under hans mångåriga egid. Hans antecedentia synas däremot hittills inte ha varit föremål för några efterforskningar. Här och där i litteraturen antydes endast i förbigående, att han var född i Hälsingborg samt,

¹ Namnformen Engelhardt användes här i enlighet med vissa uppsalakällor och av dem föranledd gängse praxis, ehuru karlskronahandskrifterna uteslutande förete formerna Engelhard och, mera sällan, Engelhart.

² Jfr C. A. Moberg: »Musik und Musikwissenschaft an den schwedischen Universitäten», MIGM II: 1 (1930), s. 14 f. I ett brev från J. Miklin i Linköping till A. A. Hülphers av 1°/₂ 1772 (hs. Cb2, Västerås Lärov.-bibl.) jämföras Engelhardt med erkända förmågor som Roman, Zellbell och Pape (cit. av T. Norlind i Hülpherssuppsatsen, STM 1937, s. 47, och S. Walin i diss. »Beiträge zur Geschichte der schwedischen Sinfonik», Sthlm 1941, s. 96).

³ Orkesterkompositioner i »Samling Engelhardt», Lunds Univ.-bibl. (E:s privata musikaliesamling, bestående av 748 nr av åtskilliga samtida tonsättare och donerad till Lund 1798 av en son till E.).

i åtminstone ett fall, att han omedelbart före uppsalatiden varit verksam som organist i Karlskrona.¹

Föreliggande framställning avser blott att i all korthet ge en flyktig bild av den blivande director musices Engelhardts insatser i blekingemetropolens musikliv under tre års tid på 1720-talet. En beaktansvärd omständighet är den, att hans fader Johan Melchior Engelhardt samtidigt och åtskilliga år dessförinnan var anställd som stadsmusikant i Karlskrona, vilket synes ha varit en åtminstone bidragande orsak till sonens beslut att själv förflytta sina penater dit.² Låt oss alltså till att börja med tåga Engelhardt senior och hans verksamhet i närmare skärskådande.

Om *Johan Melchior Engelhardt* uttalas i en skrivelse av 1713 till landshövdingen i Karlskrona att »afledne Baron och Landz Höfdingen Sl. Hr Jöran Adlersteen uppå Magistratens och Borgerskapets Begäran Constituerat Hoboisten Engelhardt til Stadsmusikant, och honom privilegerat at få upwackta wid Brölloper och andra Sammankomster med Musique, jämväl i Kyrkian, med sina adjunctis».³ Då »oboist» vid denna tid i det allmänna språkbruket vanligtvis var liktydigt med »militärmusiker» överhuvudtaget, få vi alltså förutsätta, att Engelhardt s:r tidigare varit anställd vid krigsmakten. Enligt en fastställd stat av år 1693 hade han som stadsmusikant 30 daler silvermynt i årslön av staden, och i ovannämnda brev hemställes, att han dessutom skulle få uppbära ett lika stort belopp av stadskyrkans medel. Denna ansökan bifölls med motivering, att stadsmusikanten brukade uppvakta »alla Högtjdz- och iemwäll under tiden andra dagar uti Svenska Stadz Församlingen med Musique». Däremot ansåg sig kyrkorådet böra avslå hans anhållan om tillstånd att dessutom få presentera församlingen »en Stambok, uthj hwilken hwar och en kunde teckna, hward man behagar af et godt hierta åhrligen at contribuera til Musiqvens underhold i Kyrkian». Landshövdingen hade nämligen den uppfattningen, att Engelhardt borde vara belåten

¹ C. A. Moberg: a. a., s. 13.

² I vad mån den samtida domkyrkoorganisten och cantor scholae i Kalmar Johan Engelhardt möjligen var besläktad med karlskronamusikerna är förf. obekant. Ett släktskapsförhållande är ju tänkbart, inte minst med hänsyn till att kalmariten var »en treffelig musicus men benägen till dryckenskap och slagsmål» samt avskedades 1734 på grund av sina försummelse — en slående parallell till H. Chr. Engelhardts uppsalabravader. (Jfr S. Walin: »Musiken vid skolorna i Sverige under upplysningstidevarvet», STM 1938, s. 45.)

³ Brev från kyrkoherden Joh. Petersson till vice landshöv. S. von Otterz före juni 1713. Karlskrona stadsförsamlings kyrkorådsprotokoll (hs. K III: 3) i Lunds Landsarkiv. Källan citeras i fortsättningen: Krp.

med sina bägge avlöningar samt »den förtienst honom för des betiëning wid Bröllop och andra Sammankomster tillfallandes warder».¹ Fem år senare, i augusti 1718, fastställde kyrkorådet, att församlingen »i förmågo af Kyrkio Ordningen» fortsättningsvis skulle utbetala de delar av kantorns, organistens och stadsmusikantens löner, som dessförinnan utanordnats av staden.²

»Den allmänna mig tryckiande Nöden» drev emellertid Engelhardt s:r att några år senare, i mars 1723, meddela kyrkorådet, att han »ingalunda kan uthkomma till mitt dagel. uppehälle, mindre derföre hålla någon gesäll, har för den skull den nödgatz at förafskieda, dessutom är beklagel. ingen förtienst för mig nuförtiden; utan iag mig så i skuld fördiupat, at iag ej weet huru iag deruhr komma skall, till at förtijga huru min Nähring Afskiäres igenom bönhåsar». Han anhåller därför om lönetillökning samt att få »allehanda Spelemän af wägen rögde, beder än widare, det mig en wiss Taxa må förundt warda, huru mycket iag bör hafwa för Spelande på Bröllop».³ Som svar framhöll kyrkorådet till att börja med endast, att betr. taxan för privatmusik »har han att hålla sig till Magistraten»,⁴ men vid en höstsession s. å. tog man verkligen upp till behandling »de Lamentationer, Stads-Musicanten Johan Melchior Engelhardt så otta gånger tillförne, som i synnerhet nu nyl. . . anfördt» att han »måste snart aldeles crevera, eller till förekommande der af, bortsällja alt det ringa han äger, både i löst och fast». Resultatet blev att Engelhardts årslön ökades till 100 dr smt »för des upwackning med Musique i Stads Kyrkan samt till att så mycket bättre kunna hålla en gesäll sig till hielp wid Musiquen».⁵

Hösten 1726, då Engelhardt junior redan avslutat sin organisttjänst i stadskyrkan på grund av orgelns defekter, proponerades i kyrkorådet, att även »Musicanten, som i mangel af Orgewärk, ingen Musique uti Kyrkan kan giöra, synes böra dimitteras». Engelhardt senior fick dock stannia kvar, ty ordföranden var av den åsikten, att

¹ Krp 1/8 1713.

² Krp 23/8 1719.

³ Krp 15/2 1723. Skrivelsen är undertecknad »Johann Mälchior Engelhardt».

⁴ Krp 5/4 1723, § 6.

⁵ Krp 23/8 1723. Denna lön hade stadsmusikanten i Karlskrona även på 1730-talet. Kantorn i stadskyrkan S. H. Appelgren beklagade sig 1732 över disproportionen i fråga om kyrkomusikernas inkomster med hänsyn till deras arbetsbörda: »Kyrkian kan mäkta gie åth Stadzens Organist, för två gångars upwaktning om wekan, 300, och Stads Musicanten för några gångars upwaktning om året 100, men mig, som två gånger hwar sökn, och tre gånger hwar helig dag måste passa upp, kan hon ej gie mer än 50 dr. Smt.» (Krp 17/11 1732.)

»Stads Musicanten lika fult (!) kan göra tjenst med Vocal Musique uti Kyrkan, wid förefallande tillfällen».¹

Vi finna alltså i Johan Melchior Engelhardt, den beryktade Uppsalakapellmästarens fader, en typisk representant för det gamla stadsmusikantskrå som vanligtvis rekryterades ur militärmusikernas led. Enligt allmän praxis stodo hans musikaliska prestationer till såväl stadens som kyrkans förfogande, medan det däremot hörde till sällsyntheterna, att en stadsspelman togs i anspråk för vokalmusik, ett projekt som tydligen övervägdes för karlskronakyrkans vidkommande. Annars var J. M. Engelhardts kyrkomusikaliska huvuduppgift synbarligen en instrumental beledsagning av orgelspelet. För att dryga ut inkomsterna och ha råd att hålla sig med gesäll² hade stadsmusikanten Engelhardt, liksom hans kolleger i andra samhällen, dessutom privilegium på all privatmusik vid gästbud i borgarhemmen. Av ovan återgivna citat från Karlskrona framgår dock, att den stadsmusikaliska ensamrätten även där brukade kränkas av »bönhasars» olagliga intrång, ett förhållande som på denna tid var ytterst signifikativt för det borgerliga musiklivet i åtminstone Nord- och Centraleuropas städer.³

Vi lämna nu den gamle Engelhardt åt hans öde och vända i stället vår uppmärksamhet åt hans mera namnkunnige son, den blivande director musices *Hinrich Christoph(er) Engelhardt*, vars förehavanden i detta sammanhang intressera oss mest. Hans entré på den karlskronitiska arenan ägde rum den 5 april 1723, då stadsförsamlingens kyrkoråd beslöt att »i anseende till des noggsamt bekante skickelighet och erfarenhet, antaga honom till organist här wid försambl., som han ock nu der till antogs och constituerades».⁴

¹ Krp ¹³/₈ 1726.

² Att åtminstone år 1720 mer än en stadsmusikant var verksam i Karlskrona framgår av en då utfärdad bestämmelse, att stadskyrkans orgelläktare skulle »förbehållas Organisten, Cantoren och Musicanterne allena». (Krp ⁹/₁₂ 1720, § 8.) — Under 1770- och 80-talen deltog stadsmusikanterna tämligen flitigt i Karlskronas offentliga konsertliv. (Jfr Carlserona Wekoblads fr. o. m. 1770.)

³ Om stadsmusikens allmänna karaktär, instrumentarium m. m. jfr min uppsats »Stadsmusiken i Malmö under 1600- och 1700-talen». (Malmö Fornminnesfören. årsskr. 1942.)

⁴ Krp ⁵/₄ 1723, § 3. — Engelhardts företrädare i Karlskrona stadskyrka var organisten Johan Torzell, som avled 1722 »några dagar för nästledne Juledag». Hans änka erhöll den sedvanliga lönen för ett »nådår», och under interimstiden sköttes organistsysslan av en »Studiosus Hr Winter». Denne ansåg dock att orgelverket var »slätt och illa conditionerad». (Krp ¹¹/₁ 1723, § 1.) — I J. Bromés »Karlskrona stads historia» (K—a 1930, del I, s. 310 f.) nämnas Torzell och Engelhardts efterträdare Bengt Lidner m. fl. organister, däremot inte Engelhardt.

H. Chr. Engelhardt hade sökt den ledigförklarade organisttjänsten, i vilken konst »han sig uti Helsingborg haft tillfälle sig att evertuera», detta ehuru han där hade »bättre förmåner och inkomster än som wid denne försambl. hit tills varit». Han uppoffrade sig emellertid »uppå sin faders Stads Musicanten Engelhards åstundan» för att kunna »wara sin fattige fader till någon hielp och understöd».¹

Av allt att döma blev H. Chr. Engelhardts kortvariga karlskronatid inte någon särskilt angenäm sejour. Stadskyrkans i det närmaste fyrtioåriga orgel var tydligen i ett bedrövligt tillstånd, vilket redan företrädaren Winter framhållit,² och detta beklagliga förhållande förorsakade för tre år framåt en segsliten dragkamp mellan Engelhardt och kyrkorådet, en kraftmätning som slutade med snöpligt fiasko, eftersom organisten till slut måste dra det kortaste strået inför rådets missriktade sparsamhet och synbarligen allt överskuggande likgiltighet för även de rimligaste kyrkomusikaliska krav.

Redan vid anställningen »påminde och begärte Organisten Engelhardt, att som han uti instundande Påskehälg tänker antråda detta sitt updragne Embete, och musicera i Kyrkian» rådet behagade sörja för att orgelverket »måtte blifwa besicktigat och . . . inventerad, på det han måtte undfly alt här wid i framtiden yppande ansvar, hälst som någre orgelpipor skola wara uttagne och nu saknas».³ En dylik undersökning verkställdes också omedelbart av justitieborgmästaren M. Elers, som konstaterade »att wärcket befunnits tämmel. bristfälligt, som förnämbbligast härrörer der aff, att Wind-Lådorna, öfwer alt, äro odugelige och otäta, så att de icke kunna fournera Stämmorne med nog wäder; warandes ock sielfwa Orgepiporne fulla af damb och orenlighet förutom at några få Pipor äro sönder, likaledes äro bälgorne ofärdige», varför orgelverket snarast borde »genom en capabel Orgebyggare, blifwa reparerat och i ståndsat». Kyrkorådet, som då ännu syntes ha haft ett visst intresse för saken, beslöt med anledning av inventeringsberättelsen att uppdraga åt politieborgmästaren Ebbeltofft, vilken för tillfället befann sig i Stockholm

¹ Krp ²⁹/₃ 1723, § 2. — Vilken organistbefattning Engelhardt innehaft i Hälsingborg är förf. obekant, då hans namn saknas i kyrkoräkenskaperna därstädes åtminstone under tiden 1689—1715. (»Malmö Hus Läns Städens Kyrkio Scholae och Hospitals Book», hs. i Lunds Landsarkiv.)

² Jfr ovan not 4 s. 118.

³ Krp ⁵/₄ 1723, § 4. J. Bromé, a. a. s. 306 o. 310, anför, att karlskronaorgeln byggdes av orgelbyggaren Magnus Åhrman år 1685, samtidigt som stadskyrkan fullbordades. Åhrman synes därvid ha sammanfogat delar av olika äldre orgelverk, bl. a. en från Kristianopol stulen orgel, som befann sig i ett »mycket miserabelt skick» med piporna »av ohyra uppätna»!

i egenskap av riksdagsman, att denne skulle »tala med Directeuren för Orgelbyggarna i Stockholm Cahman . . . och honom förmå, att . . . antingen sielf hit resa, eller ock hit nedsända en af sine duktige gesäller, som sig en sådan reparation åtager och förrättar».¹

Resultatet av denna aktion torde emellertid ha varit magert, ty några månader senare ansåg sig Engelhardt föranlåten erinra kyrkorådet om att behovet av den planerade reparationen var synnerligen överhängande. Allvarlig risk förelåg, att orgeln skulle »sedermera föga kunna brukas», varför organisten föreslog »att antaga amm:ts-bilthuggaren Valentin Kolbe, som på sådant arbete sig förstår, att jemte honom Engelhard, företaga sig och wärkställa ber:de Reparation på bästa sätt, och emot betalning, der om med dem förut kunne ac-corderas».² Innan kyrkorådsledamöterna vågade taga ställning till detta erbjudande, ansågo de sig dock försiktigtvis böra »noga besichtig» orgeln för att själva konstatera dess kvalitet. Ehuru man därvid fann, att en omedelbar reparation var av behovet påkallad, var det emellertid svårare att komma till en uppgörelse med Engelhardt och den ovannämnde amiralitetsbildhuggaren. Dessa begärdé nämligen 500 dr smt i arvode, förebärande, att »det lærer blifwa för dem et ganska långsamt och mödosamt arbete, som torde påstå 2 å 3 månader, i det hwar pipa måste särskilt uttagas, ränsas, ställas uthi sin rätta thon, och en stor deel av dem med nya tungör försees». Trots att de bägge herrarna åtogo sig att »ställa hela orgewärket uti sådant godt och förswarligt stånd, som det i första begynnelsen af des inrättning war», förklarade dock kyrkorådet, att det ingalunda ämnade »låta göra någon fullkomlig el. general Reparation af hela orgewerket . . . utan allenast i ett nu provisionaliter och så godt man det i hastighet kan, låta limma igen Windlådorna och belgorne, samt borsta af dammen ur piporne, att wärket ändel. må kunna brukas». Det största honorar man överhuvudtaget kunde tänka sig bevilja Engelhardt och Kolbe var »100 dr Smt för hela wärkets förswarl. lagande» jämte erforderlig material, och för den händelse de senare inte kunde nöja sig därmed »så will K. Rådet hållre låta wärket bli i det stånd, som det är, och betjäna sig der af så godt man kan». Orsaken till detta ståndpunktstagande var »Kyrkians ringa inkomster

¹ Krp ²³/₄ 1723, § 1. Rådet syftade här på den ansedde orgelbyggaren Johan Niclas Cahman. — Samma protokoll, § 2, nämner, att Engelhardt omedelbart ämnade göra ett kortare besök i Hälsingborg för att definitivt överflytta sina tillhörigheter till Karlskrona.

² Krp ²³/₇ 1723, § 1.

och Medel».¹ På kyrkorådets ultimatum svarade emellertid Engelhardt & Co., att även om rådet inte höll dem »för capable och duktige nog, till att förrätta denna Reparation», så erbjödo de sig likväl »för kärlek skull till församl., samt för guds nambns ära, att påtaga sig denna reparation efter ytterste flit att wärkställa; . . . och skulle det då . . . pröfwat, att de icke förswarl. gjordt detta arbete, wilja de hafwa gjordt detsamma för intet». Om däremot deras prestationer befunnos tillfredsställande, förbehöllo de sig däremot »sådan betalning som en erfaren Mästare det kunne skiäligest praetendera».² Inte ens detta onekligen generösa anbud förmådde beveka rådets hjärtan. Åberopande »Kyrkans inkomster, som knapt förslå till betjänernes aflöning» samt att man ansåg »detta förfallne orgewärk icke meritera en så anseelig depoose», avböjde kyrkorådet Engelhardts erbjudande och beordrade honom att »insättja de uttagne orgepiporne uti sitt förra skick, och sedermera framgent der widienst gör, på bästa sätt han det förmår».³

Under sådana förhållanden torde organistbefattningen vid Karlskrona stadskyrka knappast ha varit ägnad att skänka sin innehavare någon nämnvärd arbetsglädje. Slutfasen i orgeldramat utspelades tre år senare, då Engelhardt i en promemoria till kyrkorådet framhöll, att »Orgewärket uti Stads Kyrkan är nu mera genom Rättor och ohyra så förderfwadt, och en dehl Pipor af rättor ätne, at om det inte snart blir tillbörl. reparerat af en duktig Orgebyggare, lærer det sedan altz intet stå att reparera». Som en event. lösning av problemet föreslog han, att Karlskrona, Karlshamn, Kalmar och Kristianstad, »hwarest orgewärk äfwen behöfwa reparation», gemensamt skulle överväga möjligheten av att »förskrifwa en orgelbyggare el. Gesäll från utrikes orter», som »för en billig pennig» ville åtaga sig uppgifterna.⁴ Därav blev dock intet. Efter ånyo upprepåd »orgelbesiktning» började rådet en månad senare länka in utvecklingen på en annan bog, som bättre stämde samman med församlingens »stora Medel-lösheet» i rikets andra stad.

Det framhölls då, vid kyrkorådssammanträde i augusti 1726, att »i fall Kyrkorådet skulle falla på den tanken, att indraga Staten för Organisten, det måtte des Lön icke blifwa honom afskuren, innan han på något annat tjänligt ställe blifwit befördrad; hwar til som han

¹ Krp ²³/₇ 1723, § 1.

² Krp ²⁷/₇ 1723, § 1.

³ Krp ¹⁰/₈ 1723, § 1.

⁴ Krp ¹/₇ 1726.

har i förslag en uti Upsala ledig blefwen Organist tjenst, eller annan dylik Vacance i Stockholm, ty anhåller han om permission at på en tid få fara up til bem:te orter, att söka sin lycka wid något ledigt Organistställe». Samtidigt fattade man beslut att låta riva och nedpacka stadskyrkoorgeln. Eftersom »Organisten Engelhard är en fattig Karl, samt har hustru och barn», fastställde kyrkorådet, att han skulle erhålla avlöning till årets slut samt halv årslön för 1727, »såframt han icke inom samma halfwa Års förlupp skulle blifwa på något annat ställe employerad». Dessutom gav rådet honom »åstundad recommendation till befördran» samt »tillstånd, att efter åstundan til Stockholm upresa». ¹ Den karlskronitiska epoken i H. Chr. Engelhardts curriculum vitae var nu avslutad.

Intermezzots epilog förtjänar dock ett omnämnande. Några kyrkorådsledamöter jämte »Rectoren Magister Jansonius, som kan tractera ett sådant wärck» togo sig för att än en gång syna den av dem själva vid upprepade tillfällen underkända orgeln i sömmarna, varvid de plötsligt upptäckte »det samma icke wara så aldeles fördärfwat, att det icke vidare kan brukas, som och Rectoren sedermera på en och annan högtids dag spelt derpå, så att Organisten Engelhards berättelse . . . i detta mål ej varit grundad eller riktig». ² Detta innebar alltså en klar desavouering av Engelhardt, så mycket mera märklig som orgeln i samband med en reparation några år senare befanns i ett skick under all kritik. ³ Förutom denna till synes orättvisa beskyllning mot H. Chr. Engelhardt hade kyrkorådet uppenbarligen aldrig kunnat lägga honom några sådana försummelse till last, som ty-

¹ Krp ²³/₈ 1726. Organistlönen i Karlskrona var vid denna tid 227:16 dr smt årligen. — Några månader senare anhöll Engelhardts hustru Greta Klynder att i förskott få uppbära den halva årslön för 1728, som rådet ställt i utsikt för »hennes Man, om han inom nestl. Midsommars tid icke skulle komma till någon beställning». (Krp ³/₁₁ 1727.)

² Krp ³/₁₁ 1727.

³ Orgelbyggaren Swen Öfring, som förrättade undersökningen 1730, konstaterade då bl. a. följande brister (Krp ³⁰/₈ 1730): Principal 8 fot — minst 2 pipor saknades. Superoctava 1 f. — 3 pipor saknades och de övriga var »confunderade». Gedact 8 f. — 3 pipor saknades och de övriga behövde repareras. Octava 2 f. — 14 pipor odugliga. Quinta 3 f. — borde renoveras. Trumpet 8 f. — stämde inte med trumpet 16 f. i basen. Cymbelstjärna — »aldeles odugelig». Basun 16 f. — »temmel. i olag». Tremulant — »af intet värde». Cornetto 4 f. — »then beswärligaste af hela wärcket at reparera». Octava 4 f. — måste delvis lagas. Dessutom fann Öfring åtskilliga andra skvanker i bröstpositivet, och betr. pedalen tillade han i sin berättelse: »Om Pedalen kan iag nu intet döma, aldenstund iag befinner en del . . . af piporna wara afskurna så at allenast halfparten är qwar.»

värr så ofta blevo aktuella, sedan han »på ett besynnerl. sätt kom till Upsala». ¹

Episoder sådana som den ovan beskrivna torde vid denna tid ha inträffat i åtskilliga församlingar, där de kyrkliga myndigheternas finanser och intresse för liturgins musikaliska utsmyckning inte räckte till att vårda och underhålla orgelverken. Att händelseförloppet i just detta fall blivit föremål för en så utförlig skildring, beror på att det kan anses ha varit av viss betydelse i det stora sammanhanget, även med tanke på den upsaliensiska musikkulturen. Om förhållandena i Karlskrona hade varit drägliga, är det troligt, att Hinrich Christopher Engelhardt stannat kvar på sin post där. I så fall hade det akademiska musiklivet i Uppsala förmodligen besparats en långvarig förnedringsperiod och utan avbrott kunnat fortsätta att blomstra och utvecklas på samma höga nivå som under Olof Rudbecks och Erik Burmans dagar.

¹ »Denna Engelhardt har förut varit Organist i Helsingborg i Skåne, och på et besynnerl. sätt kom til Upsala», skrev T. Westbladh i Orsa till A. A. Hülphers d. ⁵/₃ 1772. (Hs. Cb2, Västerås Lärov.-bibl.)